

Й Золоту Хлібину.

Сині гори кругосхили,
Богобойні люди...
Світ карпацький доблий, милий,
Він з тобою всюди.

Солять капусту

Жито нам ся уродило
Ще й файна капуста,
І життя ся звеселило,
Й худоби не пусто...

Буде бринза, буде сир –
Все, чим ми багаті,
Буде свто, буде мир,
В верховинській хаті.

Ми розсадочку садили,
Та не дуже густо,
Нечисть всяку відмолили –
Виростай, капусто.

Осінь буде урожайна,
Надті в'яжуться головки,
Сила свіжа – життєдайна,
Мов діда примовки...

Автор малюнків Михайло Белень

На Землі срібненій.

Хліб Землі – дарунок раю,
Й мудрість – жити в ріднім краї.
Богу молимоь, щоб долю
Дав нам та ще й волю.

Анця й Марійка

Як троїсті заіграють,
Що отова чудо!
Вселяться гори, доли,
Вселяться люди.

Закружляємо до болю
У безтямі танці.
Славим Бога, Його волю
За Марійцю й Анцю!

Не так много того щастя
Треба чоловіку,
Затанцює коломийку,
Чардаш і каріку...

Дай нам, Боже, щастя, сили,
Рідний край любити,
Правидне вершити діло,
І в Бозі спочити.

*Михайло Белень
(Ужгород, Україна)*

Nosce tempus! Пізнай час!

Лат. афоризм

На світі є кого любити. І без користі.

Тарас Шевченко

Нікого в світі – час і ти...

Микола Вінграновський

Я продовжую йти, допоки маю силу від
Бога.

Михайло Белень

«ВІН ГОВОРИТЬ ІЗ МАЙБУТНІМИ ВІКАМИ...», АБО ПАСХА СЕРЦЯ МИХАЙЛА БЕЛЕНЯ

Благословенне Закарпаття – чарівний край високих гір і міцних духом людей, активних і творчих особистостей, знакових постатей, світочів науки, культури, освіти,

мистецтва, про яких великий філософ Микола Лоський сказав би як «субстанціальних діячів», бо увесь світ побудований так, що все іманентне усьому, тобто усі істоти свідомо чи несвідомо мають при собі життя одне одного.

Благословенне Закарпаття – оаза соборності віри і моралі, слова і діла, матеріального та ідеального в смерековій колисці полікультурності, поліетнічності, полірелігійності нашого світу.

Висота древніх Карпатських гір, краса вічнозеленого смерекового краю, осонченість щедрих полонин і непрості умови життя закарпатців (бойків, лемків, гуцулів, русинів) сформували їхню особливу гуманітарну ауру – великих серцями і трудами перед Небом і Землею, пам'яттю предків і хвалою нащадків.

Тут кожен змалку прагне до міцних зв'язків із Богом, родоводом, народом, своїм корінням, аби досягти повноти буття у Богів, Який є Істина, Життя, Шлях, Добро, Правда, Краса...

За Миколою Лоським, особистість є істота, яка володіє творчою силою і свободою, вона вільно творить своє життя, здійснюючі дії у ...часі і просторі. В особистості слід розрізнити першодану Богом створену сутність і творенією самою вчинки. Глибинна сутність особистості, її Я є істота надчасова і надпросторова: тільки своїми проявами, своїми вчинками особистість надає форму тимчасову (психічні прояви) чи просторово-тимчасову (матеріальні прояви). Тільки особистості здатні здійснювати абсолютно досконале життя, діяльнісно приєднуючись до Божественної повноти буття. Такі благословенні субстанціальні діячі творять усі свої життєві прояви на основі любові до Бога, більшої, ніж до себе, і любові до людей у світі – такі особистості живуть у Царстві Божім. Ці думки Миколи Лоського закладають міцний духовно-моральний фундамент нашого осмислення себе у цьому світі, сенсу буття й творчості у Часопросторі для Вічності.

Особистість є центральний онтологічний елемент світу. Творчі особистості – Божі діти, благословенні дарами Божими, вони прагнуть творити Царство Боже, здійснюючи абсолютну повноту життя як неповторні, унікальні, незамінні індивідуальності. Ніхто й ніколи не повторить субстанціального діяча! Вони – істоти вільні, духовно багаті, наділені життєвою силою, творчою потенцією, бо прагнуть до абсолютної повноти життя на основі любові до Бога і людей, а не до себе. Кожен субстанціальний діяч живе життям цілого світу, має чуттєвий, інтелектуальний, містичний інтуїтивізм.

Творці усіх жанрів мистецтва – Богообрані особистості, часом «білі ворони» у нашому паралельному, секулярному, прагматичному, раціоцентричному світі з його тяжінням до «лідерства», матеріального багатства, комфорту і розкошів, «успіху», а не істинного щастя у «сродній праці», за Григорієм Сковородою. Він написав натхненні Богом рядки:

Хто дасть мені посріблені крила голубині?

Хто дасть крила орла великого мені?

Хай лечу довго, всюди до Бога

З земного краю, навіть до раю –

І спочину.

Серед сузір'я закарпатських знакових постатей субстанціальних діячів яскраво виділяється ім'я Михайла Олексійовича Беленя, світоча української та європейської культури. Він досяг висот у творчому визнанні як скульптор, графік, медальєр, живописець. Він – доктор мистецтвознавства, професор, академік Української академії оригінальних ідей, член-кореспондент МАБН, заслужений художник України, член Національних спілок України художників, журналістів, дизайнерів; в.о. академіка-секретаря відділення церковного мистецтва МАБН, професор кафедри церковного

мистецтва Української богословської академії Карпатського університету імені Августина Волошина.

Михайло Олексійович Белень – академічний скульптор-монументаліст, художник, педагог, культуролог, письменник. Михайло Белень є автором понад п'яти сотень медалей, більшість із яких присвячена видатним діячам історії, науки та світової культури. Вперше на Закарпатті проілюстрував життєвий шлях Т.Г. Шевченка та будителя-просвітника О. Духновича у графіці. Ним виконано і встановлено понад сімдесят меморіальних дошок і гербів у містах і селах Закарпаття, зокрема Г. Сковороді, А. Волошину, Ф. Лісту, І. Добо, Н. Плотені, преп. єпископам А. Бачинському, Т. Ромжі, А. Кабалуку.

Він є автором 27 пам'ятників, зокрема Олександрові Духновичу (2007 р., м. Мукачево), Міхаю Мункачі (2004 р., м. Мукачево), воїнам-афганцям (2008 р., м. Мукачево), Шандору Петефі (2008 р., м. Мукачево, замок «Паланок») та ін.

Мистецькі твори Михайла Беленя експонувалися на обласних, республіканських (всесоюзних), міжнародних і всесвітніх художніх виставках. Він може підписатися під словами великого поетаземляка Дмитра Кременя: «Я в століттях живу. Відчуваю: і я молодію». Або: «А завтра буде всеприсутність Всенезбагненої краси».

Народився М. Белень у мальовничому селі Ляховець (нині Лісковець) між горами Близницею та Кливами, біля потоків студених вод гірських річок, у дружній родині бойків-верховинців Єви та Олексія, під гарячі подячні молитви Богові батьків за прихід у світ дев'ятого синопка із десяти дітей – майбутньої гордості не лише родини, але й України.

Працьовитий рід Михайла Беленя славився вправною майстерністю батька Олексія Беленя – майстра із виготовлення музичних інструментів: скрипок, трембіт, сопілок, бубнів. Творчу енергію малого Михайлика плекали тихі молитви матусі Єви, яка до похилого віку співала у церковному хорі, її ніжні колискові й народні пісні, а також захоплення від її дару ткати унікальні покривці. Від дідуся Михайла, татового батька, Михайлик назавжди успадкував великі здібності майстра ручної праці, бо той був славетним ковалем на всю округу, а зроблений його золотими руками сільський реманент і досі служить вдячним землякам-горянам.

Юний Михайлик із найраніших літ золотого дитинства відзначався особливим, натхненним поглядом на Божий світ: постійно споглядав його красу, надихався його величчю і благодаттю, тому в Голятинській середній школі в нього прокинувся хист художника як зачарованої душі, яка прагнула гармонії, краси, довершеності в усьому. Спочатку М. Белень вчився в Ужгородському училищі прикладного мистецтва на відділенні художньої обробки дерева, але цього йому було замало. Дорослого Михайла Беленя покликав до себе в обійми златоглавий Київ на навчання в Київському художньому інституті на скульптурному факультеті під керівництвом видатних скульпторів: Василя Бородая, Валентина Борисенка, Макара Вронського, Івана Макогона. У 1986–1989 рр. навчався в академічних майстернях Академії мистецтв (СРСР).

Міцну основу професіоналізму майбутнього видатного скульптора заклали його закарпатські наставники: скульптор Іван Гарапка, мистецтвознавець Ілько Чеп, живописці Федір Манайло, Андрій Коцка, Антон Кашшай.

Найсердечнішу і невгасиму вдячність за прищеплення любові до мистецтва, української прадавньої культури М. Белень зберігає в своєму серці до свого мудрого вчителя, благородного мецената, народного художника України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка – Валентина Борисенка. Він благословив свого талановитого учня до вершин творчості.

Великий скульптор, академік Академії мистецтв України Василь Бородай написав статтю «Талант, який народили піднебесні Карпати», в якій своєму талановитому учневі М. Беленю дав найвищу професійну оцінку як самородку

Карпатських гір, таланту Карпатської Срібної Землі, філософу і патріоту України.

Божі дари послідовно викристалізувалися у творчій майстерні М. Беленя. Видатний поет Петро Скунець, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, земляк і однодумець Михайла Беленя, називає його першорядним скульптором, непересічним графіком, видатним представником медальєрного мистецтва. Але всі ці епітети різних представників культури і мистецтва України не породили гордині у скромно-аскетичного життя і долею М. Беленя. Він продовжував напружено трудитися, шукаючи свій шлях до висот визнання Богом і народом. Тому його покликала ще й науково-письменницька діяльність із метою осмислення ролі минулих епох, які окрилюють сучасне й майбутнє світові та національні генії: Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Тінторетто, Ель Греко, Рубенс, Ван-Дейк, Данте Аліґ'єрі, Вільям Шекспір, Григорій Сковорода, Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Михайло Коцюбинський.

Мудрий верховинець М. Белень – великий патріот рідного краю, рідного працюючого народу, тому всі сили, енергію свого Божого дару майстра скульптури, надлюдську працюватість, творчу інтуїцію та прозорливість він щедро дарує Україні та світу, відливаючи в бронзі і муруючи в камені образи видатних земляків: Федора Корятовича, Юрія Гуци-Венеліна, Олександра Духновича, Міхая Мункачі, Августина Штефана, Івана Сільвая, Олександра Митрака, Григорія Тарковича, Августина Волошина, Василя Гренджі-Донського, Йосипа Бокшая, Золтана Шолтеса, Гаврила Глюка, Антона Кашшая, Федора Манайла, Дмитра Климпуша, чеха Івана Ольбрахта, народних месників Миколи Шугая, Ілька Липея та багато інших.

Універсальний філософсько-етичний тип мислення М. Беленя, християнські цінності свідомості сприяють його творчому зростанню, формуванню інноваційної мистецької творчості, виробленню історіософського світогляду, особливого синтезу класичного і модерного в українському мистецтві, зокрема в скульптурі, вишуканій графіці, неперевіреному медальєрному мистецтві.

Його життя струменить постійними пошуками нових образів, тем, сюжетів, предметів архаїчної культури бойків, лемків, гуцулів – Карпатських скарбів, увічнених безмежною любов'ю великого сина цього краю. Він як провідник національного ідеалу говорить із майбутніми віками прекрасно-таємничими ночами, росяними ранками, сонячними днями, сакральними вечорами, прокладаючи Україні шлях до світової культури.

Відзначимо філософську глибину серії графічних робіт М. Беленя із ноосферною назвою «Людина – Світ Душі – Всесвіт», укорінених в етнографічні підвалини народу і спрямованих у безмежне Піднебесся Часопростору України і світу.

Мистецька родина Беленів сяє творчим тандемом талановитих Михайла і дружини Магдаліни, благословених Господом на Щастя і Любов. Донечка-красуня Олександра – надія мудрих батьків, їхніх люблячих сердець. Ця родина – християнський взірць гармонії душ і доль. Їхнє життя – проповідь служіння Богові, Україні, рідному народові, благословенному Закарпаттю.

Віруюче серце глядача найперше трепетно відгукується на низку творів, присвячених священнослужителям різних християнських Церков, але об'єднаних Христокентризмом та Україноцентризмом як сакральною місією: оригінальні, вишукані меморіальні дошки о. Еміліяну Мустьяновичу, о. Іоану Дулішковичу (штучний камінь і бронза) та ін.

Кожна з них – молитва у камені чи бронзі, проповідь християнських чеснот і цінностей, закарбованих на віки вічні, оберіг серця народу, лицар Віри, Надії, Любові. Це гімн-хвала Господу та Його вірним служителям, які жертовно уславлюють велич християнської віри, це духовно-творчий плід християнського серця великого патріота, це його... десятина Богу.

Творчим генератором багатоманітного мистецтва, естетичних поглядів

М. Беленя є його діамантова віра, чисте християнське серце, воістину ангельська душа, яка ніколи не знає відпочинку, бо весь час ніби ходить перед Самим Богом – вічним джерелом сакрального натхнення.

Пафос етнічної приналежності, національної свідомості та високої громадянськості, особливої соціокультурної енергії демонструють його твори, присвячені рідному народові, благословенному Закарпаттю, його знаковим постатям, – це меморіальні дошки Феодосію Злоцькому, Федору Потушняку, герб селища Ясіня, меморіальна дошка легендарному чабану Струку. Вона залишає у глядачів незабутнє враження через майстерне виконання у динаміці руху і пластики, у силі духу і думки чабана Струка, засновника селища Ясіня, будівничого першої дерев'яної Церкви. Спокійна сила, духовно-моральна велич цього простого чабана корелюється із біблійними образами пастухів, які волею Божою увічнювалися в історії християнства та в наших серцях. Про це хотілося б сказати словами геніальної Лесі Українки:

*Проти вічності неба були ми малі,
Але небо схилилось над нами!*

Місія великого митця – завжди сакральна й патріотична, державотворча: врятувати державу, зберегти країну, рідний народ чи етнос, душу у Вічності. Саме тому скульптор і державотворець М. Белень уславлює Україну Вічну, дивовижне прекрасне осончене Закарпаття, закарбовуючи на віки постаті світочів рідного краю, бо «зірками в душу небо загляда», за словом великого поета, родом із Закарпаття, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка Дмитра Кременя.

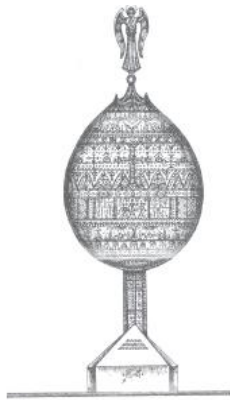
Митець Михайло Белень віддає особливу шану майстрам і колегам рідного Закарпаття. Він створив галерею чудових образів художників, скульпторів, письменників, державних діячів Срібної Землі. Одна з особливо яскравих, талановитих робіт скульптора є меморіальна дошка видатному художнику Адальберту Ерделі (улюбленому художнику Михайла Беленя), яка виконана із надзвичайно потужною творчою енергією. У позі художника передано процес натхненної діяльності із палітрою в одній руці, довгим пензлем – у другій, легкий жест якої передає стрімкий політ смичка в руці музиканта.

М. Белень – генератор сили національного духу, осердеченого розуму, йому близький всепереможний християнський етос, патріотичний пафос, які ніби відчиняють нам небеса творчості і життя своїх персонажів; скульптор потужно й незламно індукує свій мистецький потенціал у маси, стимулює у народу й молоді духовно-моральні сили, скріплює вольові процеси, гармонізує ауру життєв єдності з Богом, Вічними Істинами, окреслює місію народу у вимірах Добра і Краси. Своїми мистецькими творами мислитель і художник Белень молиться Богу, бо Україна – Пасха його серця, тому він закликає до Горніх Вершин тих, хто заблукав у тенетах Інтернету, в темряві атеїзму чи проявах асоціальності. Творчість митця-християнина, скульптора-патріота об'єднує людей у Дусі й Правді, у Вірі й Добрі, в Істині та Красі.

Ми милуємося меморіальною дошкою с лаветному Юрію Гуці-Венеліну, одному із основоположників європейської славістичної науки, лікарю, історичу, письменнику, народовольцю слов'ян. Його мудрий образ передає висоту думки, красу серця, духовну силу, а сумний погляд спрямований у наші душі й Вічність.

Меморіальна дошка Григорію Сковороді прикрашає братню Братиславу, де у XVIII ст. перебував геній України, Європи і світу, наша Мандрівна Академія. Гарно, чітко продумана архітектоніка, в якій органічно сплетені християнський, науково-просвітницький, ціннісно-смысловий універсум ноосферного генія й українського перворозуму Григорія Сковороди.

Медальєрне мистецтво М. Беленя – золота сторінка його творчості, енциклопедія України і світу в постатях, його духовна боротьба за ідеал, бо в Біблії сказано не ховати світильник під посудину чи під ліжку, але класти на видному місці, аби він світив усім.

На нашу думку, М. Белень не тільки творить Добро і Красу, а й священнодіє, коли закарбовує на скрижальях вічності образи: медалі «Михайло Криволапов», «Шандор Пак», «Тарас Шевченко», «Василь Свидо», «Пам'ять» тощо.

Не можна оминати увагою диво-медаль «Йоганн Себастьян Бах» у бронзі. Це – один із шедеврів великого митця, його гімн-хвала, який ніби замурував урочисті звукохвилі органної музики у благородну бронзу, де під високим склепінням готичного храму біля органа стоїть геніальний композитор і подвижник духовної музики, про якого можна сказати словами поета Віктора Кордуна: «Все це, Боже, Твоє, тільки Твоє. Нам і тут, і ніде не належить нічого!»

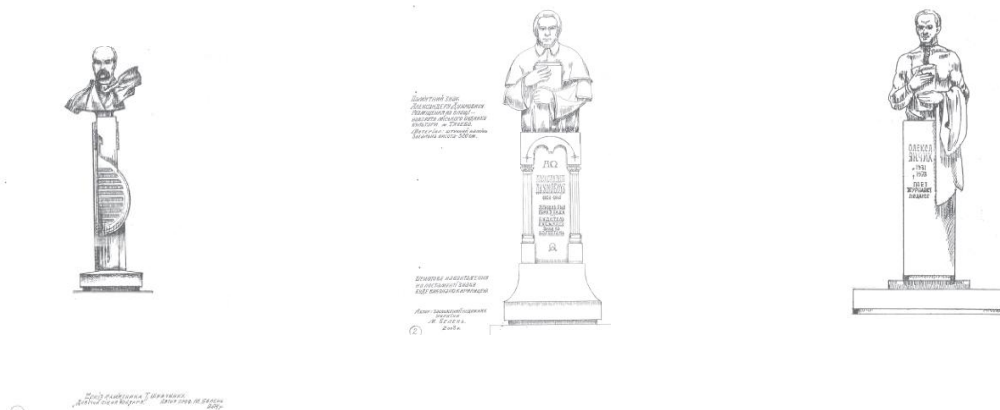
Окремої вдячності заслуговують прекрасні моделі до пам'ятника Христу Спасителю, Діві Марії з маленькими Ісусом, святим Петру і Павлу, виконані у бронзі. Це релігійна осанна серця видатного скульптора Божою милістю, потужний християнський етос митця з ангельськими чеснотами, людини «блаженної» (щасливої), яка у бронзі закарбувала гімн вищим духовно-релігійним цінностям рідного народу, наблизила Небо до Землі, будучи творцем спіріосфери України Вічної. Митець-християнин прагне оформити зовнішній світ відповідно до небесного, внутрішнього образу. Його ідеал – Царство Боже, він усім – брат. Він світ хаосу перетворює у світ гармонії та краси. Він не прагне влади, а миру й любові. Він роз'єднане з'єднує, втрачене віднаходить, мале звеличує, невідоме уславлює, холодне утеплює, мертва оживлює, час і простір увічнює. Думаю, що різцем Беленя водять Ангели!

Згадується афористичне зізнання М. Беленя: «Не настільки престижно бути митцем, наскільки соромно ним не відбутися».

Михайло Олексійович Белень відбувся і відбувається у часопросторі України і світу. Він ішов і йде у Вічність з ангельською посмішкою на осяяному любов'ю і скромною стриманістю обличчі, навіки закарбовуючи у камені й бронзі спогади дитинства й аксіологію життя про смерекові храми, смерекову колиску, смерекову хату, смерекові надмогильні хрести, смерекові трембіти, які сурмлять у Вічність про велич людини Богоподібної – від легендарного чабана Струка до геніального Шевченка, від горянина Федора Фекети до безсмертних Гомера і Данте Аліг'єрі. Він веде в Небеса свій працьовитий народ, його зоряний код Серця, закарбований у благословенному камені і бронзі як Мистецьку Візитівку Людства.

Господи! Благослови Свого вірного сина Михайла на многії і благії літа!

Автор малюнків Михайло Белень

Галина Михайлівна Сагач, доктор педагогічних наук, доктор теології, професор, дійсний член Академії наук Вищої освіти України, дійсний член 4-х Міжнародних академій, проректор Всеукраїнського народного університету українознавства імені Г.С. Сковороди, лауреат Міжнародної премії імені Григорія Сковороди

Михайло Белень
(Ужгород, Україна)

ЗАКОРІНЕНИЙ В ІСТОРІЮ НАРОДУ СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

Михайло Белень належить до тієї унікальної когорти митців, які осмислюють і відтворюють життя у багатьох вимірах й аспектах. Колись, ще в молоді роки, я познайомився з ним як із талановитим скульптором, художником – графіком, живописцем. До нього приходив зі своїми роботами тоді ще зовсім юний Дмитро Кремінь. І яке було приємне здивування, що нас об’єднує і літературне слово! У майстерні Михайла коло мольберта чи біля станка скульптора я завжди бачив записник, у якому він занотовував думки-роздуми, поетичні рядки, що зринали експромтом в процесі праці художника, скульптора. Мабуть, у цьому він брав приклад із молодого Шевченка. Адже саме в такому синтезі народжувався «Кобзар»...

Приємно, що для Михайла Беленя орієнтирами в житті і творчості завжди були особистості, які просто вражали своєю працелюбністю, жагою пізнання глибин людського життя і людської душі. Саме такі пориви спонукали його в далекі 70-ті роки взятися за створення унікальної галереї скульптурних портретів видатних закарпатців – Героїв праці. Як би ми до них тепер не ставились, але це були люди – справжні трударі-патріоти свого краю, які своїми мозолями примножували і добробут, і славу Срібної Землі.

Своєю ж славою і возвеличенням турбувалися менше за все. Таких би нам героїв тепер, зі слів Михайла, про кожного із них можна написати повість з історії краю. Такот, Михайло Белень об’їздив усю область, зустрівся з такими людьми і на полонинах, у далеких лісосіках, Притисянських і Боржавських полях. У його нотесах надзвичайно цінні записи розмов із ними, їхні судження, які не збігалися із тогочасною державною політикою. Вони народилися і пережили три влади на Закарпатті і не зреклися рідної